

**LATVIJAS UNIVERSITĀTES 75. KONFERENCE
SOCIĀLĀS ZINĀTNES**

Socioloģijas nodaļas un
Valsts pētījumu programmas SUSTINNO kopīgā sekcija

Attīstības un inovācijas izpēte Latvijā

TĒŽU KRĀJUMS

RĪGA

2017

Latvijas universitātes 75. konference
SOCIĀLĀS ZINĀTNES
Attīstības un inovācijas izpēte Latvijā

2017. gada 10. martā, plkst. 9.00 - 14.00, Lomonosova ielā 1a, 316. auditorijā

T. Tisenkopfs

Interaktīvas inovācijas un daudzgažentu projekti 3

I. Kunda

Sociālo un humanitāro zinātņu devumu identificēšana: teorētiskie un metodoloģiskie izaicinājumi.....4

V. Volkovs.

Starpetniskā komunikācija kā etnisko grupu identitāšu atzīšanas veids.....5

V. Silkāne, I. Mote

Bikstīšanas loma asins donoru kustības veicināšanā 6

K. Vībane.

Insulta pratība insultu pārcietušo cilvēku ģimenes locekļu vidū 7

A. Laķe, L. Vinogradova

Vizuālās metodes tradīcijas pētniecībā 8

R. Ceple

Stratēģiskās komunikācijas (STRATCOM) efektivitātes mērīšanas indikatoru noteikšanas metodes 9

M. Grīviņš, A. Ādamsone-Fiskoviča

Lauksaimniekus ietekmējošie apstākļi un izvēlētās stratēģijas: divu Latvijas nozaru gadījumu analīze 10

M. Niklass

Strādājošo nabadzība Latvijā (In-work poverty in Latvia).....11

R. Felcis

Privāto meža īpašnieku kooperācija kā sociālā inovācija (Cooperation of private forest owners as social innovation).....12

E. Felcis

Attīstības un inovācijas paradigmas maiņas nepieciešamība (The need for paradigm shift in development and innovation).....13

A.K. Higgins

Teorētiskā un metodoloģiskā pieeja alternatīvo pārtikas iniciatīvu sociālās ekonomikas izpētē (A potential theoretical and methodological approach towards the examination of the social economy of alternative food initiatives).....14

Tālis Tisenkopfs

Interaktīvas inovācijas un daudzāģentu projekti

Eiropas lauksaimniecības, lauku attīstības, pētniecības un inovāciju politikās pēdējos gados ieviesti jauni instrumenti – daudzāģentu pētnieciskie projekti (*multi-actor research projects*), Eiropas inovāciju partnerības, tematiskie tīkli un operacionālās grupas (tās darbojas dažādās lauksaimniecības nozarēs). Jauno instrumentu mērķis ir veicināt pētījumu saikni ar praksi un atbalstīt praktiskas inovācijas. Jaunie instrumenti ir balstīti interaktīvu inovāciju pieejā un mudina kopīgās inovācijās iesaistīties dažādiem aģentiem – zinātniekiem, zemniekiem, pārtikas uzņēmumiem, nevalstiskām organizācijām, pašvaldībām, pārvaldes iestādēm utml.

Daudzāģentu projekti, partnerības un paplašināti konsorcijs ļauj inovācijās izmantot plašāku zināšanu kopumu un radīt lielāku praktisku ieguvumu, kā arī veidot sabalansētākus ilgspējas risinājumus. Taču 'neakadēmisku' dalībnieku iesaiste rada arī izaicinājumus. Mainās pētniecisku projektu mentalitāte, konsorcijs uzbūve un pētījumu metodoloģija. Jaunie instrumenti saasina konkurenci par grantiem – nu zinātniekiem nākas dalīties ar prakses partneriem. Zinātniekiem ir jāapgūst jaunas prasmes un pat identitātes, taču arī pkakses partneriem jāmacās darboties kopīgos inovāciju projektos, kas daudziem ir jauna pieredze.

Referātā aplūkoti četri galvenie izaicinājumi, kas saistīti ar jauno zinātnes politikas instrumentu ieviešanu un turpmāku pilnvērtīgu izmantošanu:

1/ Prasmes: aģentiem, kuri darbojas kopīgos projektos, ir nepieciešamas atbilstošas prasmes (zināšanas, spējas, attieksme, griba, vērtības, lomas), lai sadarbība būtu sekmīga, taču šīs prasmes nav vienmērīgi izkoptas dažādu dalībnieku vidū;

2/ Normas: interaktīvās inovācijās jāveido kopīgas normas, kas nosaka partneru attiecības, lomas, atbildības, veido pamatu mijiedarbei un inovāciju organizatoriskiem risinājumiem. Šīs normas veidojas savstarpējībā kā tīklu mikroinstitūcijas;

3/ Atbalsts: politiskajam un finansiālajam atbalstam daudzāģentu projektiem būtu jābūt piesaistītam dalībnieku spēju veidošanai un atdevei. Nebūtu pieļaujama nekritiska ilūzija, ka jebkurš daudzāģentu tīkls un projekts jau ir inovāciju panākumu garants;

4/ Formas: jāveido efektīvas sadarbības formas zinātnieku, lauksaimnieku, industrijas pārstāvju, NVO, pārvaldes iestāžu un citu partneru starpā, lai pilnvērtīgi izmantotu interaktīvu inovāciju potenciālu un radītu ilgspējas ieguvumus.

Referātā izmantoti piemēri no ES zinātņu ietvarprogrammas Apvārsnis 2020 projektiem.

Ilona Kunda

Sociālo un humanitāro zinātņu devumu identificēšana: teorētiskie un metodoloģiskie izaicinājumi

Konteksts. Zinātnieku darbības rezultātus parasti vērtē attiecībā uz zinātnes nozares attīstību; dažas pēdējās desmitgades – arī attiecībā uz devumu ekonomikai. Kopš 2008. gada globālās krīzes vairāk apzinoties ekonomikas, sabiedrības problēmu un valsts pārvaldes ciešās saiknes, pieaug politikas veidotāju, finansētāju un zinātnes kopienas interese par sociālo un humanitāro zinātņu (turpmāk SHZ) devuma identificēšanu. Attiecīgi, top arī mērījumi tā mērīšanai.

Teorētiskās perspektīvas. Ar mērīšanas uzdevumu primāri ir saistīts zināšanu “produktu” ietekmes teorētisko modeļu jautājums. Teorētiskās literatūras izpēte liecina, ka zināšanu spēja mainīt sociālo aģentu prakses saistāma ar sekojošiem jēdzieniem: zināšanu pārnese, sociālās mijiedarbes, zināšanu kopradīšana, organizāciju mācīšanās (*organisational learning*), inovāciju izplatīšanās un pieņemšana (*adoption*), zināšanu tīkli, dažādas kapitālu formas, institucionālās prakses. Kopējais konceptualizēšanas virziens raksturojams kā atteikšanās no vienvirziena procesa skaidrojumiem par labu kompleksiem, daudzāģentu procesu modeļiem.

Līdzšinējā izpēte. Latvijas kontekstā bijuši vairāki gadījumi, kad izvērtēts SHZ devums sabiedrībai un ekonomikai. Visos gadījumos izmantoti līdzīgi indikatori, balstīti zinātnieku pašnovērtējumā un noteiktu “produktu” radīšanas faktā, kā arī noteiktu vairāk vai mazāk institucionalizētu attiecību esamībā. Šādi indikatori, lai gan plaši lietoti, balstās uz virkni pieņēmumu (“necessary but not sufficient”), kas nav pārbaudāmi bez papildus izpētes.

SHZ devuma mērīšanas izaicinājumi izriet no SHZ zināšanu priekšmeta (cilvēks, sociālās attiecības) un zināšanu pārneses kompleksās dabas. Tas raisa jautājumus gan par atribūciju (kas ir tas, kas radījis novērojamās izmaiņas), gan ietekmes radīšanai nepieciešamo laiku, gan ietekmes virzieniem (cik plašā ieinteresēto pušu laukā tos meklēt), u.c. Īpašs izaicinājums ir tas, ka zināšanu pārnese ietver arī netiešu ietekmi, kur idejas savienojumā ar citām idejām noteiktos kontekstos rada sākotnēji neplānotus iznākus, kas ir ne mazāk būtiski, tai skaitā tautsaimniecībā un inovācijās. Praktisks apsvērums ir ietekmes mērīšanas resursu ietilpīgums. Līdz ar to pagaidām var uzskatīt, ka lauks ir aktuāls un tajā ir zināmas teorētiskas un praktiskas iestrādes, taču metodoloģisko izaicinājumu daudzveidība ir ievērojama.

Vladislavs Volkovs

**Etnisko minoritāšu identitātes atzīšanas īpašības stapetniskajā komunikācijā
Latvijā.**

Etniskominoritāšu identitāte ir viena no sabiedrībā visbiežāk izplatītajām sociālo identitāšu formām. Referātā tiek parādīts, cik lielā mērā etnisko minoritāšu identitātesLatvijā ir atzītas par nacionālās identitātes vienu no leģitīmajām formām cilvēku ikdienišķajā apziņā. Par pētījuma materiālu tiek izmantotas mūsdienu daudzetnisko valstu liberālās teorijas (Dž.Rols (J.Rawls), A.M. Janga (A. M. Young), R.Noziķis (R. Nozick), J. Hābermāss (J.Habermas) un citu), kā arī socioloģiskā pētījuma dati par konfliktu situāciju risināšanas veidiem starp dažādo etnisko grupu pārstāvjiem, kuru referāta autors veica 2014. gadā Daugavpilī. Šī pētījuma kopējais respondentu skaits bija 602 cilvēki, no tiem latvieši – 220, poļi – 200, krievi – 180. Šis pētījums ir daļa no starptautiskā pētniecības projekta "Patterns of Dispute and Dispute Resolutionas Elements of Popular Legal Culture", ko īsteno profesors J. Kurčevskis (J.Kurczewski) (Varšavas Universitāte).

Etnisko minoritāšu identitātes atzīšana par nacionālās identitātes leģitīmo formu ir atkarīga no daudziem faktoriem. Tie ietver gan tiesiskās normas, kuras garantē vienlīdzību visiem pilsoņiem, neatkarīgi no viņu etniskās izcelsmes, gan reāli praktizētas cilvēku vienlīdzības morāles normas un vērtības visās sabiedriskās dzīves jomās. Autors referātā licis uzsvāru uz to, cik dažādi etnisko identitāšu nesēji daudzetniskajā sabiedrībā mēdz risināt viens ar otru reālas un iespējamās konfliktsituācijas, pamatojoties uz morāles vispārējām normām.

Morāles normu vispārēja rakstura atzīšana, un tādējādi – visu cilvēku kā morāles prasību objektu un subjektu vienlīdzības atzīšana – bija Apgaismības laikmeta un īpaši – I. Kanta ētikas svarīgākais nopelns (Kants 1988). 19.-21. gadsimtu politiskā ētika, filozofiskā un ētiskā doma saskaras ar nepārtrauktiem mēģinājumiem ierobežot morāles normu universālismu, jo tās saistās ar dažādu sociālo, politisko, ekonomisko grupu un grupējumu reālajām interesēm un uzvedības praksēm (Cortese 1990). Tomēr lielā uzticība morāles universālismam joprojām ir saglabāta. Šo uzticēšanos veicina juridiskās līdztiesības stiprināšana un dažādo sabiedrības grupu tiesību būtiskā paplašināšanās politikajā, sociāli-ekonomiskajā un garīgajā dzīvē. Daugavpils socioloģiskā pētījuma dati liecina par respondentu neviennozīmīgu attieksmi pret "citu" etniskās identitātes pozitīvās lomas atzīšanu, jo īpaši, ja tas attiecas uz konflikta situācijām. Piemēram, liela respondentudaļa (aptuveni 45%) uzskata, ka nav iespējama tāda paša rakstura komunikācija ar citu etnisko grupu pārstāvjiem konflikta situācijās, kā tas būtu ar "savas" grupas pārstāvjiem. Ir skaidrs, ka morāles normu universālisma ierobežojums ar etnisko faktoru būtiski ierobežo etnisko minoritāšu identitātes atzīšanu par nacionālās identitātes leģitīmo formu.

Bikstīšanas loma asins donoru kustības veicināšanā

Lai veicinātu asins un asins komponentu bezmaksas ziedošanu, tie izmantotas dažādas pieejas. Mūsdienās arvien vairāk izmanto mobilās lietotnes un *Google Play* pašlaik pieejamas 225 asins donoriem domātas lietotnes. Tomēr lielākā daļa no tām ir veidotas, nebalstoties zināšanās par cilvēka uzvedību un izvēlēm. Biežākie asins ziedošanas šķēršļi ir laika trūkums, informācijas trūkums un komunikācijas trūkums (Charbonneau et al., 2016). Lai pārvarētu šos šķēršļus un veicinātu asins ziedošanu, viena no iespējām ir izmantot bikstīšanu (*nudging*). Pētījuma mērķis ir noskaidrot asins donoru veicināšanai piemērotākos bikstīšanas veidus. Pētījumā tika salīdzināti septiņi bikstīšanas veidi – atgādinājums un informācija (3), atgriezeniskā saikne (1), apbalvojumi (1), sociālās normas (2) – un pētījuma dalībniekiem (n = 287) pēc iepazīšanās ar situācijas aprakstu bija jānovērtē iespējamība, ka viņi tuvāko trīs mēnešu laikā dosies nodot asinis. Rezultāti demonstrē, ka visiedarbīgākie ir apbalvojumi (*Mdn* = 73,5) un informācija par tuvākajām asins nodošanas vietām un darba laikiem (*Mdn* = 69,5) savukārt vismazāk iedarbīgas ir sociālās normas (*Mdn* = 20). Sešos gadījumos ir statistiski nozīmīga atšķirība starp asins donoru un ne-donoru hipotētiskajām izvēlēm – pastāv lielāka iespējamība, ka donori tuvāko trīs mēnešu laikā dosies nodot asinis. Jau esošiem asins donoriem visiedarbīgākie ir apbalvojumi (*Mdn* = 98,5), sociālās normas (*Mdn* = 90) un atgriezeniskā saikne (*Mdn* = 86), savukārt tiem, kuri nav donori, visiedarbīgākie ir apbalvojumi (*Mdn* = 40). Asins donoru piesaistīšanā jāizmanto atšķirīgas pieejas jau esošiem un potenciālajiem donoriem. Mobilās lietotnes izstrāde var būt efektīva esošo asins donoru asins ziedošanas veicināšanai, savukārt jaunu asins donoru piesaistei jāizmanto citas metodes.

Kristīne Vībane

Insulta pratība insultu pārcietušo cilvēku ģimenes locekļu vidū

Pētījuma mērķis bija novērtēt insultu pārcietušo cilvēku ģimenes locekļu insulta pratību. Kā pētījuma objekts izvēlēti insultu slimnieku ģimenes locekļi, jo insults nereti rada būtiskas sekas uz personas veselību, t.sk. fizisko un kognitīvo stāvokli, tāpēc ģimenes locekļi ir tie, kas visbiežāk uzņemas rūpes par insultu pārcietušajiem cilvēkiem – vada un organizē viņu ārstēšanas un rehabilitācijas procesu, aprūpē slimnieku mājās un veic preventīvas darbības, lai mazinātu atkārtota insulta risku. Tādēļ viņu zināšanas par insulta jautājumiem ir būtiskas insulta slimnieka atveseļošanās procesā un jauna insulta gadījuma prevencijā.

Pētījumā ir izvirzīti divi pētnieciskie jautājumi: (a) Vai un kā insulta gadījums palielina ģimenes locekļu interesi par ar insulta tematiku saistītiem jautājumiem, (b) Vai informētība par insulta jautājumiem atšķiras to ģimenes locekļu vidū, kuri meklē informāciju par insulta jautājumiem internetā, un to, kuri internetu informācijas ieguvei par insulta jautājumiem neizmanto. Nevarbūtīgā izlases metode ir izmantota šajā pētījumā. Insultu pārcietušo cilvēku ģimenes locekļiem tika izsniegtas paš aizpildes aptaujas anketas četros rehabilitācijas centros / nodaļās dažādos Latvijas reģionos. Aptaujas analīzē tika iekļauta 51 respondenta atbilde.

Neskatoties uz to, ka pētījumā ir maza un homogēna izlase, un rezultāti nav vispārināmi attiecībā uz ģenerālkopu, iegūtie rezultāti norāda, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp informācijas ieguvei internetā un informētību par insulta jautājumiem. Tāpat rezultāti norāda, ka interese par insulta jautājumiem kopumā ir pieaugusi pēc insulta gadījuma, taču mazāk par preventīviem pasākumiem un veselīga dzīvesveida prasībām pēc insulta, kas savukārt ir nozīmīgi jauna insulta riska mazināšanai.

Pētījuma teorētiskā analīze aktualizē akadēmiskā vidē maz izmantota jēdziena „insulta pratība” nozīmību gadījumos, kad tiek runāts par zināšanām par insulta jautājumiem. Pētījumā tiek piedāvāts šo jēdzienu paplašināt, iekļaujot papildu dimensijas, kas ir būtiskas insulta atveseļošanās procesā un tālākā dzīvē pēc insulta.

Vizuālās metodes tradīcijas pētniecībā

Straujās sociāli ekonomiskās izmaiņas, tehnoloģisko inovāciju intensitāte un kultūras vērtību krīze pēdējos gados motivējusi dažādu valstu pētniekus pastiprināti interesēties par tradīciju kā līdzsvarojoša faktora lomu 21. gadsimta sociālās turbulences kontekstā. Latvijas Kultūras akadēmijas (LKA) pētnieki tradīcijas izpētei pievērsušies ar mērķi noskaidrot, kādi ir tradīcijas pārmantošanas mehānismi un priekšnoteikumi mūsdienu vidē. Valsts pētījumu programmas “Latvijas kultūras tradīciju ilgtspēja inovatīvā vidē/HABITUS” ietvaros īpaša uzmanība pievērsta Dziesmu un deju svētku tradīcijai. Programmas pētījums “Māksliniecisko kolektīvu ikdienas prakses Dziesmu un deju svētku starplaikā” aktualizē skatījumu uz Dziesmu un deju svētkiem kā savstarpēji saistītu prakšu kopumu, kas izpaužas kā māksliniecisko kolektīvu dalībnieku nepārtraukta performatīva un sociāla aktivitāte starp svētkiem un kuru izpēte veidotu priekšstatu par ikdienas procesu nozīmību tradīcijas saglabāšanā.

Teorētiskie avoti liecina, ka tradīcijas pētniecību nozīmīgi iespaido un, zināmā mērā, apgrūstina tradīcijai piemītošais simbolisms un subjektivitāte (Bauman 1992; Bronner 2011), kā arī tradīcijas nesēju nespēja izvērsti reflektēt par piekoptajām tradīcijām, jo tās veido pašsaprotamu ikdienas daļu (Bronner 2011: 5). Nepieciešams rast tādas pētniecības pieejas, kas ļautu skaidrot tradīcijas subjektīvās un simboliskās formas un rosinātu tradīcijas nesējus reflektēt un racionalizēt savu pieredzi. Sociālajās un humanitārajās zinātnēs pēdējās desmitgadēs kā alternatīva pieeja attīstījušās vizuālās pētniecības metodes, kas ļauj iegūt objektīvus zinātniskus datus par sabiedrību no vizuālajām manifestācijām (Pauwels 2011). Tradīcijas pētniecībā vizuālajām metodēm ir divas priekšrocības: 1) tām piemīt norādošs spēks simbolisko elementu analīzē (Hughes 2012); 2) vizuālie dati pastiprina refleksivitātes iespējas (Pauwels 2011).

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kā vizuālo pētniecības metožu lietojums tradīcijas izpētē sekmē tradīcijas fenomena izpratni, kā tradīcijas piemēru izmantojot māksliniecisko kolektīvu ikdienas prakses Dziesmu un deju svētku starplaikā. Galvenie pētnieciskie jautājumi ir: 1) kādas ir māksliniecisko kolektīvu ikdienas prakses Dziesmu un deju svētku starplaikā? 2) kādus tradīcijas aspektus iespējams izzināt ar vizuālajām pētniecības metodēm?

Pētījuma empīriskā pieeja ir vizuālās metodes (lauka darbā pētnieka radītu vizuālo datu analīze; foto-izdibināšana ar informantu radītiem vizuāliem materiāliem). Iegūti vizuālie dati par 14 mākslinieciskajiem kolektīviem (t.sk.1971 fotogrāfijas, no kurām 156 ir informantu iesūtītas), kas ļauj izdarīt secinājumus gan par kolektīvu ikdienas praksēm, gan vizuālo metožu iespējām tradīcijas pētniecībā.

Ruta Ceple

Stratēģiskās komunikācijas (STRATCOM) efektivitātes mērīšanas indikatoru noteikšanas metodes

StratCom kā sabiedrības viedokļa ietekmēšanas instruments un hibrīdkara sastāvdaļa informācijas laikmetā, kurā pašlaik dzīvojam, aktualizējas arvien vairāk. Ar katrām jaunām Rietumu pasaules un lielvalstu vēlēšanām, šis instruments tiek izmantots arvien vairāk, un sekas kļūst dramatiskākas. Taču akadēmisku pētījumu pagaidām ir ļoti maz, lai varētu identificēt iedarbīgākos ļaunprātīgas propagandas pretpasākumus un instrumentus. Tāpat nav pieejami indikatori un katalizatori, lai izmērītu StraCom kampaņu efektivitāti, lai plānojot nākamo pasākumu un kampaņu, izmantotu sekmīgos, darboties spējīgos paņēmienus, un neizmantotu tos, kas nav iedarbojušies, vai pat panākuši pretēju efektu.

Lai sāktu mērīt lietderību, ir jābūt kritērijiem vai noteiktiem rezultātiem, kuri jāsasniedz. Lai varētu izvērtēt lietderību, ir jābūt skaidri izstrādātai politikai, noteiktām prioritātēm, kuras jāsasniedz. Pēc tam ir jāseko rīcībai, lai šos mērķus sasniegtu.

Promocijas darbā „StratCom efektivitāte” plānotā izpētes metode ir gadījumu analīze. Tiks izvēlēti trīs gadījumi no NATO militārajām (miera uzturēšanas/nodrošināšanas) operācijām, kurās ir tikusi pielietota stratēģiskā komunikācija, tās efektivitāti attiecīgi mērīšu pēc izstrādātās indikatoru shēmas.

Tiks aplūkoti STRATCOM politiku ietekmējošie faktori un militārie aspekti: 1) atbildības noteikšana / iezīmēšana; 2) militārās operācijas; 3) sekas un rezultāti; 4) vadība / pārvaldība; 5) organizācija; 6) pilnvaras; 7) apmācība un ekspertīze. Analizējot katru no šiem aspektiem katrā konkrētajā gadījumā (NATO militārajā operācijā), var izvērtēt to pietiekamību / nepietiekamību un attiecīgi pozitīvu vai negatīvu ietekmi uz realizēto pasākumu un iznākumu kopumu.

Balstoties uz Stratēģiskās komunikācijas (STRATCOM) jēdziena izpēti un deviņu militāro spēju analīzi, tiks izstrādāti STRATCOM efektivitātes mērīšanas indikatori.

Miķelis Grīviņš, Anda Ādamsone-Fiskoviča

Lauksaimniekus ietekmējošie apstākļi un izvēlētās stratēģijas: divu Latvijas nozaru gadījumu analīze

Referātā aplūkoti aktuālie apstākļi un zemnieku stratēģijas šo apstākļu radīto seku pārvarēšanā divās Latvijas lauksaimniecības nozarēs – graudkopībā un piensaimniecībā.

Pētījumā izmantotie dati iegūti laika posmā no 2015. līdz 2017. gadam Eiropas Savienības programmas „Apvārsnis 2020” starptautiska pētījuma ietvaros. Analīzē izmantoti mediju materiāli, daļēji strukturētas padziļinātās intervijas, kā arī līdzšinējo pētījumu analīze. Referāts pievēršas tirgus un pārvaldes apstākļiem un no tiem izrietošajām zemnieku stratēģijām.

Graudkopība un piensaimniecība ir lielākās lauksaimniecības nozares Latvijā – 2015. gadā šīs nozares veidoja pusi no kopējās Latvijas lauksaimniecības saražotās produkcijas vērtības. Abas nozares ir vēsturiski nozīmīgas, saskaras ar līdzīgām no nacionālā konteksta izrietošām problēmām un tiecas intensificēt savas saimniekošanas prakses. Neskatoties uz šīm līdzībām, graudkopībai un piensaimniecībai ir atšķirīgas attīstības trajektorijas – kamēr graudkopība pēdējo gadu laikā ir piedzīvojusi izaugsmi, piensaimniecība šajā laikā ir stagnējusi.

Abas nozares saskaras ar atšķirīgu pārvaldes apstākļu kopām. Piem., piena ražošanu ietekmē plašāks kvalitātes kritēriju kopums, nozari pēdējo gadu laikā ir nozīmīgāk ietekmējuši politiskie procesi Eiropā (t.sk. attiecībās ar Krieviju), nozare biežāk saskaras ar nišas tirgiem saistītiem apstākļiem. Graudkopji savukārt izjūt šaurāka pārvaldes apstākļu loka ietekmi. Abas nozares nozīmīgi ietekmē komunikācija ar valsts pārvaldi. Neskatoties uz nozaru atšķirībām, tirgus kā konteksta faktors abos gadījumos strādā līdzīgi, līdz ar to vispārējie tirgus apstākļi abās nozarēs ir kopīgi. Te starp apstākļiem dominē piekļuve noieta tirgiem, zemes, darbaspēka, finanšu resursu un zināšanu pieejamība, zemnieku attiecības un ar ražošanu saistītie apstākļi.

Starp abas nozares pārstāvošo zemnieku izmantotajām stratēģijām var nodalīt divas plašākas stratēģiju grupas – (a) uz iekšu vērstas stratēģijas – saimniekošanas prakšu maiņa, (b) uz āru vērstas stratēģijas – konteksta maiņa. Gan tirgus, gan pārvaldes apstākļu gadījumā – tos pārvarot, tiek izmantotas līdzīgas pieejas. Ja uzlūko uz politikas un regulējuma apstākļiem orientētās zemnieku stratēģijas, tad tās abās nozarēs ir līdzīgas – lobēšana, protesti vai pieņemšana. Savukārt atbildes uz tirgus apstākļiem abās nozarēs atšķiras – graudkopji galvenokārt izmanto kolektīvas, bet piensaimnieki – individuālas stratēģijas.

Mareks Niklass

In-work poverty in Latvia

The author discusses the results of a survey carried out in Latvia in 2015 to find out the scope and depth of poverty in Latvia. The survey data indicates that EU-SILC data, which are widely used for measuring poverty levels, considerably underestimate the in-work poverty in Latvia. The author uses logistic regression to assess the impact of various factors. The analysis indicate that persons with low education, poor health, persons in their pre-retirement age and those employed in non-standard work arrangements are more likely exposed to a high in-work poverty risk. The data analysis also reveals that social transfers and the income of other household members do not significantly reduce the risk. The author concludes the efforts by Latvian government to increase the statutory minimum wage, reduce the tax burden on the low paid and families with children have had little effect on the in-work poverty rate. More carefully targeted policy measures are needed to alleviate that problem.

Strādājošo nabadzība latvijā

Autors izklāsta aptaujas rezultātus, kuru veica 2015.gadā un kuras mērķis bija noskaidrot nabadzības izplatību Latvijā. Aptauja parāda, ka EU-SILC dati, ko plaši izmantoto nabadzības mērījumos, nepietiekami novērtē strādājošo nabadzības izplatību Latvijā. Autors izmanto loģistiskās regresijas metodi, lai noteiktu dažādu faktoru ietekmi uz strādājošo nabadzību. Analīzes rezultāti liecina, ka personas ar zemu izglītību, vāju veselību, indivīdi pirmspensijas vecumā un tie, kuri ir nodarbināti dažādos nestandarta darba apstākļos, ir lielākā mērā pakļauti strādājošo nabadzības riskam. Analizētie dati arī norāda, ka sociālie transferti un citu māsaimniecības locekļu ienākumi nozīmīgi nesamazina šo risku. Autors secina, ka Latvijas valdības centieniem paaugstināt minimālo algu, samazināt nodokļu slogu mazatalgotajam darbaspēkam un ģimenēm ar bērniem ir maza ietekme uz strādājošo nabadzību. Lai risinātu strādājošo nabadzības problēmu, ir nepieciešami daudz mērķētāki pasākumi.

Renars Felcis

Cooperation of private forest owners as social innovation

Land restitution (including forest land) in early 1990ties in Latvia opened up both opportunities and challenges for rural and urban citizens to manage forests. New property rights were accompanied with different individual and **collective strategies** to deal with the rights and obligations of forest management – logging opportunities and forest management regulatory framework.

Different strategies resulted in **new initiatives to collectively support rights and obligations of private forest owners** establishing private forest owners non-governmental organizations (late 1990ties) and more profoundly after 2004, when more support from the European Union was available. Although such NGOs are a different type of cooperation, private forest owners' networks are not limited by one type of cooperation. First private forest cooperatives were founded in 2012 when the conditions for performance were shaped by various stakeholders in private forest owners' network.

All these new constituencies and new initiatives, altogether new social relationships or collaborations – collective support organizations – serve as knowledge and experience translators and mediators (according to ANT) for private forest owners. Knowledge and experience exchange can be considered as social innovations in these new initiatives, where innovations are both content (translation of knowledge) and shape (organizational form).

Interviews with managers of forest owners' organizations (NGOs and cooperatives) and forestry stakeholders reveal that sharing experience and tools are those social innovations enabling new initiatives in forest owners network and strengthen informal and formal organizations. NGOs and cooperatives have capacity to consolidate their common views and influence forestry policy and can be considered as social innovation because that is new way how to apply collaborative capacity to policy making in forestry sector.

The need for paradigm shift in development and innovation

In response to the University of Latvia conference section titled “Research of development and innovations in Latvia” this paper offers a critical assessment of what is commonly understood as development and innovations and why is there a need for paradigm shift.

We live in an era of global risks which are a direct outcome of modern scientific and technological process – side-effects of our development (Beck 2009). Interdisciplinary research is showing how these side-effects are manifesting in many aspects of human societies. Critique and evidence has been provided already since mid-20th Century with influential books like “The Great Transformation” (Polanyi 1944), “Limits to Growth” (Meadows et al. 1972) and “Small is Beautiful” (Schumacher 1973), each different in their approach but all strongly emphasizing the incompatibility of infinite growth with prosperous long-term development.

Since those early sustainability authors and movements more work has followed in describing fundamental flaws for long-term sustainability, but almost none of the negative trends exceeding planetary boundaries (Steffen et al. 2015) have been reversed and instead the problems have gone only worse (IPCC 2014, MEA 2005, Heinberg 2011, Jackson 2016, Fleming 2016). Human progress side-effects cannot be solved while remaining in the same hegemonic paradigm of progress, modernity and development based on neoliberal capitalism, free market, panacea of technological solutions/innovations and infinite growth.

Therefore it is urgent to change development paradigm towards reduction of societal metabolism while maintaining the essentials for good life and increasing local resilience. Innovations should be assessed systemically to avoid reduction of long-term well-being at the cost of short-term convenience. For example, low-tech can often be more appropriate than high-tech. In addition, there are many well-functioning aspects of Latvian societal resilience that elsewhere might be called in fancy names like ‘retro-innovations’.

Social science and sustainability science can play a crucial role in providing this moral and practical guidance towards genuine sustainability – how to flourish within limits. Systems thinking suggests that “large-scale problems do not require large-scale solutions; they require small-scale solutions within a large-scale framework (Fleming 2016: 449).” Therefore my research aims to contribute to solutions that are embedded in larger interlinked frameworks, but simultaneously are small, local, understandable and empowering.

Alanna K. Higgins

A potential theoretical and methodological approach towards the examination of the social economy of alternative food initiatives

This presentation will present a potential theoretical and methodological approach towards the examination of the intersection of the social economy and alternative food initiatives. This potential approach comes from ongoing work which is examining the spatial practices, citizen processes, and innovations of several so-called ‘alternative’ food initiatives within the countries of Latvia, Wales, and Belgium. The project seeks to address current gaps in literature regarding the socio-temporal circumstances of the intersection of the social economy, social innovation, and ‘alternative’ food initiatives. This is proposed to be done through a case study research design, including methodology of participant observation, interviews, surveys, and secondary analysis that will be carried out to examine allotment gardens, direct purchasing groups, food sharing practices, and changes in policy and laws to ascertain how citizen processes, social innovation, and spatial practices of food provisioning influence societal and environmental wellbeing.

The presentation will outline the proposed theoretical framework which consists of a theoretically-informed grounded approach with a combination of methods of data collection and analysis used in sociology and geography. The theoretically-informed grounded approach draws from Social Innovation Theory and Doreen Massey’s ‘Power Geometries’ along with the

Community/Diverse Economies Framework in order to address the complex nature of the studied phenomena. The project will apply an interdisciplinary and comparative approach in order to gain a comprehensive view of the processes of social transformation of alternative food initiatives through the lens of social economy in the Latvian context upon comparative insights from Wales and Belgium. The proposed methodological approach follows informed grounded theory using a contrast-comparative multi-site case study design using participant observation, interviews, small-scale surveys, secondary analysis, and data visualization in order to address the diversity of approaches influenced by socio-temporal contexts.

The proposed approach helps to contribute new perspectives and understanding to the literature and methodological and theoretical discussions of the social economy, social innovation, and alternative food initiatives.